

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 18 mars 1901, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, angående väckta motioner om beredande af sabbatshvila åt tjänstemän och betjente vid postverket m. fl.

Utskottet har till behandling fått mottaga tvenne motioner angående sabbatshvila åt vissa statstjänstemän och betjente.

I den ena, n:o 12, föreslår hr *P. Törnqvist*, att Riksdagen behagade besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning om, huru och i hvad mån åt de tjänstemän och betjente vid postverket, statens jernvägar, statens telegraf- och telefonväsende, som hittills icke åtnjutit ledighet under sön- och helgdagar, sådan måtte kunna beredas, äfvensom huru ökad sabbatshvila måtte kunna tillfalla dem af nämnde tjänstemän och betjente, hvilka redan i större eller mindre mån åtnjuta tjänstebefrielse under ifrågavarande dagar.

I den andra motionen, n:o 34, af herrar *Hj. Sjövall* och *J. G. Hazén*, yrka motionärerna, med åberopande såväl af vid förliedet års riksdag väckta motioner som af den utredning, som med anledning af dessa förbragtes af utskottet: att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida, på hvad sätt och i hvad mån nödig sabbatshvila, der sådan ej redan medgifvits, må kunna beredas åt tjänstemän och betjente vid postverket, statens jernvägar samt telegraf- och telefonväsen.

Vid behandlingen af förlidet års motioner infortrade utskottet på sätt, som riksdagsordningen förmår, utlåtanden af vederbörande styrelser, hvilka återgåfvos i utskottets betänkande, till hvilket hänvisas.

Men då väsentliga förändringar ju sedan den tiden kunnat ske i hithörande förhållanden, ansåg sig utskottet i år vid behandlingen af samma fråga böra af samma styrelser infortra upplysning, huruvida de hade något att ändra eller tillägga i förra årets utlåtanden.

Till svar härå har utskottet fått mottaga nedanstående skrivelser.

Till Riksdagens Andra Kammars tillfälliga utskott n:o 2.

Sedan Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 1 dennes anbefalt telegrafstyrelsen att till Riksdagens Andra Kammars tillfälliga utskott n:o 2 inkomma med upplysning, huruvida styrelsen hade något att ändra eller tillägga i det utlåtande, som af styrelsen år 1900 afgifvits med anledning af de vid samma års riksdag väckta motioner angående beredande af söndagshvila åt tjenstemän och betjente vid telegrafverket, får telegrafstyrelsen härigenom äran meddela, att under den tid, som förflutit, sedan ofvannämnda utlåtande afgafs, inom telegrafverket ej inträffat några förhållanden, som kunna föranleda ändring i eller tillägg till utlåtandet i fråga.

Stockholm den 5 februari 1901.

Under generaldirektörens frånvaro:

M. Wennman,
föredragande.

Herman Rydin.

Ernst Carlberg.

Till Riksdagens Andra Kammars tillfälliga utskott n:o 2.

Sedan Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 1 innevarande månad anbefalt jernvägsstyrelsen att, så fort ske kunde, meddela Eder upplysning, huruvida styrelsen hade något att ändra eller tillägga i det utlåtande, som styrelsen år 1900 afgifvit med anledning af vid samma års riksdag väckta motioner angående beredande af söndagshvila åt tjenstemän och betjente vid statens jernvägar, får styrelsen härigenom meddela, att styrelsen icke har något annat att ändra eller tillägga i det utlåtande

rörande ifrågavarande sak, som styrelsen afgaf den 7 sistlidne april, än att, då styrelsen antager, att det vid utredningen af ifrågavarande sak kan vara af något intresse att erfara den ungefärliga förlust, som genom ett fullständigt inställande under söndagarne af godstrafiken å statens jernvägar skulle drabba samma jernvägar, styrelsen ansett sig böra, med stöd af inom styrelsen verkställda beräkningar, meddela det ungefärliga beloppet af berörda förlust.

Det antal lastade godsvagnar, som för närvarande befordras under söndagarne, kan nemligen anslås till cirka 3,000 eller cirka 150,000 under ett helt år. Uppskattas nu den förlust, som skulle förorsakas derigenom, att alla dessa vagnar blefve i sin befordran till mottagningsstationen fördröjda *ett dygn*, till tre kronor för hvarje vagn eller enahanda belopp, som enligt gällande taxa skall af trafikant för hvarje dygn erläggas vid fördröjd lossning af vagnslastgods, så erhålles ett sammanlagdt belopp för helt år af cirka 450,000 kronor, hvilket belopp alltså skulle utgöra statens jernvägars förlust för godstrafikens inställande under söndagarne.

I sammanhang härmed har styrelsen ock velat påpeka, att ett kvarhallande hvarje söndag af 3,000 godsvagnar — hvilkas sammanlagda längd uppgår till icke mindre än omkring 25 kilometer — skulle med hänsyn till de i allt fall tränga bangårdsutrymmen, som för närvarande förefinnas vid statens jernvägar, blifva förenadt med olägenheter samt framkalla kraf på utvidningar af atskilliga bangårdar. Stockholm den 25 februari 1901.

Th. Nordström.

M. Hahr.

Gustaf Welin.

Till Riksdagens Andra Kammares tillfälliga utskott n:o 2.

Genom nådigt bref den 1 nästlidne februari har, i anledning af en utaf Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 gjord framställning, Kongl. Maj:t anbefalt generalpoststyrelsen att till utskottet meddela upplysning, huruvida styrelsen hade något att ändra eller tillägga i det utlåtande, som af styrelsen år 1900 afgifvits med anledning af vid samma års riksdag väckta motioner angående beredande af söndagshvila åt tjänstemän och betjente vid postverket.

Med föranledande deraf får styrelsen meddela, att jemväl under senast förflutna året åtgärder vidtagits för nyssberörda ändamal. I sitt

förra utlåtande omnämnde styrelsen, hurusom inskränkning hade vidtagits i tiden för postkontorens öppethållande å sabbat, så att dessa *i regel* vore under sådana dagar för allmänheten tillgängliga allenast 3 timmar. För det fåtal med telegrafanstalt ej förenade postkontor, der en längre tid för öppethållandet då var föreskrifven, har denna tid numera inskränkts, så att icke något dylikt postkontor i riket, med undantag af vissa postanstalter i Stockholm, numera hålles öppet öfver 3 timmar å sön- och helgdagar. En ännu kortare tid, dock icke under 2 timmar, har, der förhållandena sådant medgifvit, blifvit bestämd för åtskilliga postkontor i landsorten.

Hvad angår de med telegrafanstalt ej förenade postkontor i Stockholm och dessas särskilda afdelningar, vexlar tiden för öppethållandet mellan lägst 3 och högst 7 timmar. Dock är sistnämnda timantal, som förut gälde för flera af ifrågavarande postkontor och afdelningar, numera bibehållet allenast för centralpostkontorets afdelning för afgående brefposter. För öfriga bland ifrågavarande postkontor och afdelningar, hvilka förr höllos tillgängliga under lika lång tid som nyssnämnda afdelning, har sedan juni månad sistlidna år tiden för öppethållandet varit bestämd till 4 timmar.

Med hänsyn till de kraf, den allmänna samfärdseln äfven å sabbats-tid ställer å postverket, håller generalpoststyrelsen före, att, åtminstone för närvarande, ytterligare inskränkning i tiden för postkontorens öppethållande å sön- och helgdagar ej torde kunna ega rum.

Hänvisande till hvad i förra yttrandet är nämnt i fråga om möjlighet för postfunktionärer att turvis åtnjuta befrielse från tjenstgöring å sön- och helgdagar, får styrelsen härmed meddela, att numera genomförts den förut omnämnda anordning, hvarigenom de betjente vid postkontoren, som hafva att verkställa brefbäring, posttransport, tömning af breffådor och dylikt, minst hvar fjerde sön- och helgdag erhålla fullständig befrielse från tjenstgöring utan att därför vidkännas minskning i löneinkomster. Postverkets årliga kostnad för denna anordning uppgår till ett belopp mellan 16,000 och 17,000 kronor; således något lägre kostnad, än som beräknades vid den tid, då förra yttrandet afgafs.

I det utlåtande, som Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 afgaf under förra årets riksdag i fråga om utsträckt sabbatshvila åt vissa klasser af statstjenstemän och betjente m. m., har utskottet till stöd för sin mening, att — äfven hvad postverkets funktionärer angår — ytterligare åt-

gärder i berörda hänseende vore önskvärda, särskildt anmärkt, att postpersonalen vid jultiden, från medlet af december till långt in i januari, ej åtnjuter någon egentlig ledighet.

Denna utskottets anmärkning är riktig; och medgifvas måste, att det för vederbörande postfunktionärer skulle vara synnerligen önskligt att kunna påräkna fullständig ledighet å vissa af de jemförelsevis många sabbatsdagar, som förekomma under nämnda tid. Men vid jul och nyår är under en tid af omkring tre veckor arbetet vid postanstalterna, inom postverkets alla grenar, så ofantligt ökad, att funktionärerna icke ens å sabbat kunna annat än undantagsvis beredas tjänstebefrielse. Tvärtom måste under denna tid vid nästan alla postkontor personalen tillökas med tillfälliga biträden, somligstades till ungefär lika antal som den i regel tjänstgörande personalens; och det skulle vara synnerligen svårt, för att ej säga omöjligt, att, med bibehållande af ordning och skyndsamhet i arbetet, under dessa dagar permittera de till den egentliga postpersonalen hörande funktionärer och i stället anlita ett derigenom behöfligt ytterligare antal tillfälliga biträden, helst som dessa i allmänhet äro öfvade i postgöromålen och därför måste arbeta under ledning af de egentliga yrkesmännen. Inseende, att det myckna arbetet just vid angifna tiden gör nödvändigt, att en hvar deri deltagar, hafva, såvidt generalpoststyrelsen försport, vederbörande postfunktionärer hittills ej gjort anspråk på att under den tiden komma i åtnjutande af den söndagsledighet, de eljest under året erhålla. Stockholm den 11 mars 1901.

F. H. Schlytern.

c. f.

Jacques Pramberg.

Vid 1900 års riksdag kunde utskottet, som fick mottaga generalpoststyrelsens utlåtande först den 23 april, ej förrän den 25 samma månad affatta sitt betänkande, hvilket bifölls i Andra Kammaren den 8 maj.

Utskottets yttrande och förslag hade följande lydelse:

»Utskottet, som tagit i öfvervägande såväl de för motionerna anförda grunder som ock embetsverkens ofvan återgifna utlåtanden, kan ej undgå att finna motionernas syfte synnerligen behjertansvärdt.

Det torde ej kunna förnekas, att staten såsom den största arbetsgifvaren bör föregå enskilda arbetsgifvare med efterföljansvärda föredömen. Och det torde äfven vara obestriddigt, att den, som arbetar,

periodvis är i behof af någon ledighet för andra ändamål än de rent materiela behofvens tillfredsställande. Annars löper han fara att alldeles nedtryckas och blifva likgiltig för högre intressen af religiös, kulturell och samhällelig natur, som äro lika nödvändiga som de materiella. Säkerligen är det ej heller förenligt med en kristen stats pligter att icke lemna sina tjenare tillfälle att något oftare, än som nu synes vara fallet, deltaga i den allmänna gudstjensten. Och att denna förnån i ej ringa grad beröfvas en ej obetydlig del af de i motionerna afsedda statstjenarne, torde redan på grund af embetsverkens yttranden få anses otvifvelaktigt. — Utskottet, som ej anser någon egentlig utredning lemnad i telegrafstyrelsens utlåtande och ej heller deri kan spåra någon önskan att gå till mötes i nu berörda fall, erkänner deremot villigt, att såväl jernvägsstyrelsen som generalpoststyrelsen egnat frågan om sabbatshvila för sina underlydande ej ringa uppmärksamhet. Dock finner utskottet, på grund af inhemtade upplysningar, ytterligare åtgärder önskvärda för undanröjande af flera missförhållanden i nu berörda hänseende. Så t. ex. torde det vara ostridigt, att postpersonalen vid jultiden, från medlet af december till långt in i januari, ej åtnjuter någon egentlig ledighet. Vid mindre postkontor och vid den s. k. ambulanta posten torde, som generalpoststyrelsen sjelf antyder, söndagsledighet stundom vara rätt svår att i någon afsevärd mån erhålla. Hvad statens jernvägar beträffar, har utskottet sig bekant, att, åtminstone i ett af trafikdistrikten, äfven en så billig begäran som den, hvilken framstälts af vissa konduktörer och packmästare att få hvar femte eller hvar sjette söndag ledig, måst afslås. Ja, för utskottet har uppgifvits, att det inträffat, att jernvägsbetjente fått tjänstgöra ända till elfva helgdagar å rad. Det torde ej heller kunna förnekas, att vid andra klassens telegrafstationer med blott två telegraf- och ett eller två telefonbiträden ytterst sällan en hel söndag kan erhållas ledig. Vid tredje klassens dylika stationer med blott en (qvinlig) tjänstgörande kan det, såvida kyrkan är något aflägsnare belägen, inträffa, att den tjänstgörande aldrig får tillfälle att bevista en gudstjenst — På grund af den uppfattning af statens pligt mot sina tjenare, som utskottet ofvan angifvit som sin, synes det utskottet önskligt, att utsträckt söndagshvila kunde beredas statens meranämnde tjänstemän och betjente. Huruvida och på hvad sätt sådant låter sig göra, anser sig utskottet ej kunna bedöma. Att en förbättring i berörda hänseende ej kan ske utan rätt betydliga kostnader, är dock uppenbart. Men äfven om så är, bör det enligt utskottets mening åligga staten att, så långt ske kan, vidtaga åtgärder i angifvet syfte, och anser utskottet en utredning af denna fråga i den omfattning, herr Grundell föreslagit, vara särdeles önskvärd. Vid en dylik utredning kommer

säkerligen hänsyn att tagas jemväl till de synpunkter, de båda andra motionärerna framhållit. Utskottet anser sig därför böra med anledning af de väckta motionerna hemställa, att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida, på hvad sätt och i hvad mån nödig sabbatshvila, der sådan ej redan medgifvits, må kunna beredas åt tjenstemän och betjente vid postverket, statens jernvägar samt statens telegraf- och telefonväsen.»

Utskottets af Andra Kammaren bifallna hemställan delgafs jemlikt 63 § i riksdagsordningen oförtöfvadt Första Kammaren, hvars andra tillfälliga utskott dock ansåg det ogörligt att under de få dagar af riksdagstiden, som kunde återstå, medhinna sådan granskning af denna viktiga och omfattande fråga, som med dess remiss till utskottet måste vara afsedd, och hemställde därför, att ifrågavarande Andra Kammarens beslut icke då måtte till någon Första Kammarens åtgärd föranleda. Emellertid uppstod debatt om utskottets afstyrkande, under hvilken debatt bland annat yttrades, att frågan blifvit af Andra Kammarens utskott så fullständigt utredd, att Första Kammaren väl skulle kunna fatta beslut utan att dess eget vederbörande utskott yttrat sig i saken. Votering begärdes, hvarvid 25 röster afgifvos för att biträda medkammarens beslut och 35 för bifall till hvad kammarens tillfälliga utskott hemstält.

Utskottet har vid läsning af embetsverkens här ofvan återgifna skrivelser med tillfredsställelse funnit, att generalpoststyrelsen tagit flera ytterligare steg på den väg, som densamma redan förut beträddt i afsigt att söka bereda sina underlydande så mycket sabbatshvila, som ske kan. Utskottet anser dock, att styrelsen med uppoffring af ett ytterligare, i förhållande till postverkets totalinkomst i alla fall ej särdeles afsevärdt belopp skulle kunna gå ännu längre i nu ifrågavarande riktning. Telegrafstyrelsen synes deremot fortfarande ej vilja eller ej kunna tillmötesgå de, som det förefaller utskottet, ej obefogade önskningarna från dess personals sida i fråga om utsträckt sabbatshvila. Jernvägsstyrelsen har förmått sig ej hafva att något ändra eller tillägga i sitt förra året afgifna utlåtande, men har benäget upplyst om de kostnader, som genom ett fullständigt inställande under söndagarne af godstrafiken å statens jernvägar skulle drabba samma jernvägar,

och funnit denna böra beräknas till c:a 450,000 kronor. Denna summa är naturligtvis synnerligt afsevärd, helst som, enligt jernvägsstyrelsens uppgift, till densamma skulle kunna komma kostnaden för utvidgning af åtskilliga bangårdar. Emellertid tillåter sig utskottet härvid göra den erinran, att det ej varit fråga om godstrafikens *fullständiga* inställande under sön- och helgdagar, utan endast om dess minskning. Har något dylikt kunnat ske t. ex. i England, der dock jernvägarne äro enskildas tillhörighet, torde det ej vara omöjligt att vidtaga samma åtgärd på Sveriges statsbanor.

Då emellertid dessa och dithörande frågor för sin fullständiga utredning synas förutsätta handläggning af tekniskt bildade personer, så finner utskottet deri ett ytterligare skäl att förnya sin under 1900 års riksdag gjorda hemställan, att Andra Kammaren ville för sin del besluta,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida, på hvad sätt och i hvad mån nödig sabbatshvila, der sådan ej redan medgifvits, må kunna beredas åt tjänstemän och betjente vid postverket, statens jernvägar samt statens telegraf- och telefonväsen.

Stockholm den 18 mars 1901.

Å utskottets vägnar:

JULIUS CENTERWALL.